

עפ"ג 29174/12/16 - יעקב שמשון יעקבי נגד מדינת ישראל

בית המשפט המחוזי בירושלים בשבתו כבית-משפט לערעורים פליליים

עפ"ג 29174-12-16 יעקב שמשון יעקבי נ' מדינת ישראל
לפני כב' השופטים: י' נועם - סגן נשיא, ר' פרידמן-פלדמן וא'
אברבנאל
המערער

יעקב שמשון יעקבי
על-ידי ב"כ עו"ד דוד קמחין ועו"ד עמית בר-טוב

נגד
המשיבה

מדינת ישראל
באמצעות פרקליטות מחוז ירושלים

פסק דין

סגן הנשיא י' נועם:

1. לפנינו ערעור על גזר-דינו של בית-משפט השלום בירושלים (כב' השופטת ג'ויה סקאפה-שפירא), בת"פ 10986-01-16, מיום 1.11.16, לפיו נדון המערער לשמונה חודשי מאסר בפועל, לשני מאסרים על תנאי ולקנס בסך 25,000 ₪; זאת בגין הרשעתו, על-פי הודאתו, בשבע עבירות של מרמה, ערמה או תחבולה - לפי סעיף (1)220 לפקודת מס הכנסה, ובעבירת מרמה, ערמה או תחבולה - לפי סעיף (5)220 לפקודה.

הודאתו של המערער ניתנה בגדרו של הסדר טיעון. על-פי ההסדר, הוגש נגד המערער כתב-אישום מתוקן, והמאשימה התחייבה להגביל עצמה לעונש הכולל רכיב של 12 חודשי מאסר בפועל, כאשר ההגנה חופשית בטיעוניה לעניין העונש. בבסיס ההסדר אף עמדה הסכמה, לפיה המערער ימשיך בתשלום השומה האזרחית שנפסקה לו, בזיקה לתיק הנדון, וככל שלא יעמוד בהסדר התשלומים שהגיע אליו עם פקיד השומה - תהא המשיבה חופשית בטיעוניה לעונש.

2. להלן עובדות כתב-אישום המתוקן, העומדות ביסוד ההודאה וההרשעה, כפי שהובאו בגזר-דינו של בית-משפט קמא.

במהלך השנים 2004-2011, היו בבעלותו או בחזקתו של המערער, בין-השאר, הנכסים הבאים: דירת מגורים

ברחוב רחל אמנו 2 בירושלים (להלן - דירת המגורים הראשונה); מחצית מזכויות הבעלות בדירת מגורים נוספת, ברחוב עמק רפאים 76 בירושלים (להלן - דירת המגורים השנייה); חנות צעצועים ומכשירי כתיבה ברחוב עמק רפאים 40 בירושלים; מבנה נוסף הצמוד לדירת המגורים שברחוב רחל אמנו (להלן - המבנה); וחצר הצמודה לאותה דירה ברחוב רחל אמנו (להלן - החצר), שבה החזיק המערער בשותפות עם אחרים.

במהלך שמונה השנים האמורות, השכיר המערער את החצר והמבנה לבעלי עסקים אחרים, וקיבל תמורת השכרתם סך של 2,119,699 ₪. מתוך סכום זה העביר המערער במהלך השנים לאחרים, שהיו שותפים לזכויות בחצר, סך של 360,000 ₪, כך שהכנסותיו של המערער משכירות במהלך התקופה עמדו על 1,759,699 ₪.

בנוסף לאמור, במהלך השנים 2010-2011 קיבל המערער הכנסות מהשכרת דירת המגורים הראשונה בסך כולל של כ-48,000 ₪.

המערער השכיר גם את דירת המגורים השנייה תמורת 3,800 ₪ לחודש; ועל השכרה זו בלבד דיווח לרשויות המס כעל הכנסה מהשכרה הפטורה ממסים.

במהלך התקופה הרלוונטית ניכו השוכרים השונים מס בהתאם לאישורים של ניכוי מס במקור, אשר היו למערער בקשר לעסקיו המדווחים, הגם שמדובר באישורים שאינם מתאימים ולא נועדו להכנסות מהשכירות המפורטת.

המערער הגיש דו"חות לרשות המיסים לגבי הכנסותיו בשנים 2004-2010, אך לא דיווח בשנים אלה על הכנסותיו מהשכרות הנכסים בסך כולל של כ-1,783,699 ₪, וממילא - לא שילם את המיסים הנובעים מהשכרות אלה.

בשנות המס 2011-2012, דיווח המערער על ההכנסות מהשכירות בעקבות הליכים שנפתחו נגדו על-ידי רשות המיסים.

בגין המעשים המתוארים הורשע המערער, כאמור, בעבירות שצוינו לעיל.

3. המערער בן 65 ונשוי בשנית. הוא אב לשני ילדים בוגרים מנישואיו הראשונים, ולילדה בת חמש מקשר זוגי נוכחי עם עובדת זרה מהפיליפינים שעבדה אצלו במשק בית; קשר שבמסגרתו הוא מגדל גם את בתה בת התשע של בת-זוגו.

מתסקיר שירות המבחן עולה, כי המערער סובל מבעיות רפואיות, וביניהן - עודף משקל משמעותי, בעיות אורתופדיות ובעיות נוספות שלא תפורטנה מחמת צנעת הפרט. עוד יצוין, כי המערער מטפל בבנו מנישואיו הראשונים, הסובל מבעיות בריאותיות שונות. שירות המבחן התרשם, כי בצד קבלת האחריות על ביצוע העבירות, נוקט המערער גישה מתחמקת במידת-מה, ומתייחס אליהן "כהעלמת עין", ולא כאל מעשה אקטיבי שנועד להתחמקות מתשלום מס, אשר ייתכן ונועד להוות "פיצוי" על תחושת קיפוח מצד הממסד. לצד זאת, התרשם שירות המבחן, כי ההליך המשפטי היווה עבור המערער גורם מציב גבול ומחדד את הגבולות בין מותר לאסור. שירות המבחן המליץ, לנוכח נסיבותיו האישיות של המערער ומצבו הרפואי, להימנע מהטלת מאסר בפועל, ולהסתפק בהטלת מאסר בעבודות שירות; זאת בצד מאסר על תנאי וצו מבחן, שיאפשר לשירות המבחן לשלב את המערער בקבוצה טיפולית המיועדת לנאשמים שביצעו עבירות מרמה.

יוער, כי במסגרת ההליכים בבית-משפט קמא, הזמין בית-משפט קמא, לבקשת המערער, הן חוות-דעת מהממונה על עבודות השירות והן תסקיר משירות המבחן. המשיבה לא התנגדה להזמנת חוות הדעת מהממונה, אך ציינה כי היא עותרת למאסר של ממש בהתאם להסדר הטיעון. בתחילה, קבע הממונה על עבודות השירות, כי המערער לא כשיר לבצע עבודות שירות לנוכח תלונותיו בתחום האורתופדי, אך בחוות דעת נוספת, נקבע, כי הלה כשיר לבצע עבודות שירות במגבלות מסוימות.

4. בגזר-דין מפורט ומנומק, התייחס בית-משפט קמא לחומרת עבירות המס - בכלל, ולחומרת העבירות הקונקרטיות שבהן הורשע המערער. בית-משפט קמא עמד על הערכים המוגנים שביסוד העבירות, על נסיבות ביצוע העבירות ועל מדיניות הענישה הנוהגת בעבירות דומות. למרות שמדובר בביצוע שמונה עבירות, על-פני תקופה של כשמונה שנים, וחרף העובדה שמדובר בעבירות שבוצעו ביחס לקבוצת נכסים שלמערער זכויות בהן, מצא בית-המשפט לקבוע מתחם ענישה אחד, אשר יבטא, בין-היתר, גם את התקופה הממושכת שבמהלכה בוצעו העבירות. בכל הנוגע למדיניות הענישה הנוהגת, ציין בית-משפט קמא, כי עיון בפסיקה מלמד, שבשל עבירות דומות מוטלים בדרך-כלל עונשי מאסר בפועל, זאת "בשל הצורך לבכר שיקולי גמול והרתעה, לנוכח הקלות הרבה בביצוע עבירות מס, הרווח הכספי הגדול שבצדן, והקושי לאתר את מבציעהן". כן ציין בית-משפט קמא, כי על-פי הפסיקה, בעבירות מס גובר האינטרס הציבורי על-פני האינטרסים האישיים, כמו-גם מצב בריאותי; ובפרט כאשר עבירות אלו נעברות, לא אחת, על-ידי מי שמנהלים אורח חיים נורמטיבי בדרך-כלל. בהקשר זה, הפנה בית-המשפט, בין-השאר, למספר פסקי-דין שניתנו בבית-המשפט העליון, שבהם נקבע כי ככלל, בגין עבירות מס, ראוי להשית מאסרים בפועל של ממש, ואין להסתפק בהטלת מאסרים בעבודות שירות. לנוכח מהות העבירות, נסיבות ביצוען ומדיניות הענישה הנוהגת, קבע בית-משפט קמא, כי

מתחם הענישה ההולם לגבי העבירות שבהן הורשע המערער, הנו מאסר בפועל הנע בין שישה חודשים לבין שמונה-עשר חודשים, בצד מאסר על תנאי וקנס. בכל הנוגע לעונש המתאים, ציין בית-משפט קמא, כי המערער קיבל אחריות על מעשיו כבר מראשית החקירה, הודה בעבירות שיוחסו לו, סילק את חובו לרשויות המס וחסך זמן שיפוטי ניכר. בצד זאת, הוסיף בית-משפט קמא, כי על-פי תסקיר שירות המבחן, קיבל המערער "אחריות כללית" לביצוע העבירות, והתייחס בצורה מצמצמת למשמעותן וחומרן. כן התחשב בית-משפט קמא בקביעת העונש המתאים, בנסיבותיו האישיות של המערער שצוינו לעיל, לרבות הנסיבות הרפואיות והמשפחתיות. ואולם, בית-המשפט סבר, כי הפגיעה הנטענת שיסב עונש מאסר למשפחתו של המערער (לבנו הבוגר, לבתו בת החמש ולבתה בת התשע של בת זוגו), הנה תוצאת לוואי המתרחשת לעיתים קרובות שעה שמוטלים עונשי מאסר על נאשמים המואשמים בפלילים, ואין מדובר בפגיעה חריגה, המצדיקה הימנעות מהטלת מאסר. על-יסוד מכלול השיקולים האמורים, גזר בית-משפט קמא על המערער מאסר בפועל לתקופה של שמונה חודשים, בצד רכיבי הענישה הנוספים, של מאסר על תנאי וקנס, שצוינו לעיל.

5. באי-כוח המערער מלינים על חומרת העונש - הן על רכיב המאסר בפועל, והן על רכיב המאסר על תנאי החל על כל עבירה לפי פקודת מס הכנסה שהיא עבירת עוון. באשר למתחם הענישה ההולם, גורסים באי-כוח המערער, כי הרף התחתון של המתחם עומד לכל היותר על ארבעה חודשי מאסר לריצוי בעבודות שירות. הם הפנו למספר פסקי-דין שבהם הסתפקו בתי-המשפט (במרבית המקרים, בתי-משפט השלום ובתי-משפט המחוזיים כערכאת ערעור) בהטלת מאסר בעבודות שירות בגין עבירות של העלמת מס מתוך כוונה להתחמק מתשלום מסים. בכל הנוגע לעונש המתאים, גורסים באי-כוח המערער, כי יש למקם את המערער "בתחתית המתחם", בפרט כאשר זו הייתה בקשתה של המשיבה בערכאה הדיונית. הם גורסים, כי יש מקום להסתפק בהטלת מאסר בעבודות שירות, זאת לנוכח - הודאתו של המערער הן בחקירה והן בבית-המשפט; נטילת האחריות על מעשיו; שיתוף הפעולה שלו עם רשויות החקירה; הסרת המחדל בתשלום מלוא חוב המס בסך 650,000 ₪ (ובתוספת הפרשי הצמדה, ריביות וקנסות - סכום כולל של 817,400 ₪); חלוף הזמן ממועד ביצוע העבירות; השיהוי של שלוש שנים בהגשת כתב-האישום למרות שהמערער הודה בחקירה בכל העבירות שיוחסו לו; ונסיבותיו האישיות של המערער, לרבות אלו הרפואיות והמשפחתיות. בנוסף ולחלופין טוענים באי-כוח המערער, כי אף אם הרף התחתון של מתחם הענישה הוא מאסר בפועל, יש מקום לחרוג לקולא ממתחם הענישה בעניינו של המערער, מטעמי שיקום; זאת לאור תפקודו הנורמטיבי של המערער, פרט למעידה הנדונה, האחריות שנטל על מעשיו ונכונותו להשתלב בעתיד בטיפול שיקומי קבוצתי במסגרת שירות המבחן.

6. ב"כ המשיבה גורס, כי לא קמה עילה להתערב בעונש שנגזר על-ידי בית-משפט קמא, זאת ממכלול הטעמים שפורטו בגזר-הדין.

7. כלל הוא, כי ערכאת הערעור לא גוזרת מחדש את העונש, אלא בוחנת את סבירות גזר-הדין של הערכאה הדיונית; וכי התערבותה בעונשים שנגזרו על-ידי הערכאה הדיונית שמורה למקרים חריגים בלבד שבהם נפלה טעות מהותית, או שהעונש שנגזר סוטה באופן קיצוני מרמת הענישה הראויה (ראו למשל: ע"פ 1880/14 עמעש נ' מדינת ישראל (19.11.14); ע"פ 448/14 מדינת ישראל נ' אזולאי (24.11.14); וע"פ 2422/15 איתן סרור נ' מדינת ישראל (7.11.16)).

לאחר בחינת מכלול טיעוני הצדדים, הגענו לכלל מסקנה, כי לא קמה עילה להתערב בגזר-דינו המפורט והמנומק של בית-משפט קמא, שכן העונש שהושת על המערער אינו סוטה באופן משמעותי מרמת הענישה הראויה; וכי דין הערעור, אפוא, להידחות.

8. עבירות המס מסבות נזק למדינה ולחברה, והנן חלק מהעבריינות הכלכלית המכוונת לפגוע בציבור בכללותו. הן שקולות לשליחת-יד לקופה הציבורית, משבשות את פעולתו התקינה של מנגנון גביית המיסים, פוגעות במשק המדינה ובפעילותן של הרשויות הציבוריות הממומנות מכספי המיסים וחותרות תחת אמון הציבור בערך השוויון בנשיאת נטל חובות המס (ע"פ 624/80 חברת וייס ארנסט בע"מ נ' מדינת ישראל, פ"ד לה(3) 211 (1981); רע"פ 512/04 אבו עביד נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(4) 381 (2004); רע"פ 5060/04 הגואל נ' מדינת ישראל (24.2.05); ע"פ 3151/13 עבדאללה נ' מדינת ישראל (24.4.14), בפסקה 11; ורע"פ 6371/14 אבו מנסי באסם נ' מדינת ישראל (28.10.14)).

כבר נפסק, לא אחת, כי בעבירות כלכליות - בכלל, ובעבירות מס - בפרט, גובר משקלם של האינטרס הציבורי שבהחמרה בענישה ושל שיקולי ההרתעה, על-פני נסיבותיו האישיות של הנאשם (רע"פ 254/06 רומן קעדאן נ' מדינת ישראל (20.6.06); רע"פ 3641/06 מנחם צ'צקס נ' מדינת ישראל (28.8.06); ורע"פ 7135/10 יגאל חן נ' מדינת ישראל (3.11.10)). נוכח חומרת העבירות הנדונות, הנזק שהן מסבות לאוצר המדינה, קלות ביצוען והקושי בחשיפתן ובאיתור מבצעהן - מן הראוי להטיל בגינן עונשי מאסר בפועל ממושכים בצד קנסות כבדים; וככלל אין לאפשר ריצוי מאסר בעבודות שירות (ראו והשוו: רע"פ 7135/10 בעניין יגאל חן, לעיל; רע"פ 4684/12 יוסף גכלי נ' מדינת ישראל (14.6.12); רע"פ 7790/13 יצחק חיים נ' מדינת ישראל (20.11.13); רע"פ 1688/14 דוד כץ נ' מדינת ישראל (9.3.14); רע"פ 3998/15 פלוני נ' מדינת ישראל (28.6.15); ורע"פ 7773/16 יוסף חננאל נ' מדינת ישראל (26.10.16)). עמדה עונשית זו מתחייבת בעיקר משיקולי גמול והרתעה (ע"פ 6474/03 מלכה נ' מדינת ישראל, פ"ד נח(3) 721 (2004); רע"פ 1546/05 שמחוני נ' מדינת ישראל (22.3.05); רע"פ 4563/11 חברת קוסטה קבלנות בע"מ נ' מדינת ישראל (19.6.11); רע"פ 977/13 משה אודיז נ' מדינת ישראל (20.1.13); ועפ"ג (י-ם) 51195-04-15

מחמוד אבו טיר נ' מדינת ישראל); זאת אף אם מדובר בנאשמים ללא הרשעות קודמות ובמי שהתנהלו באופן נורמטיבי במהלך השנים (ראו והשוו: ע"פ 2919/02 אלוני נ' מדינת ישראל (1.10.02)).

עם זאת, גם במסגרת מדיניות הענישה המחמירה האמורה, נדרש בית-המשפט בגדרה של הענישה האינדיבידואלית, לאזן בין שיקולי הכלל לבין שיקולי הפרט (רע"פ 5060/04 בעניין הגואל, לעיל). בנוסף, יש להתחשב לקולא בעניינם של נאשמים המודים בביצוע העבירות, מביעים חרטה עליהן ומביאים לחסכון ניכר בזמן שיפוטי; וכן, ובעיקר, כאשר הללו מסירים את המחדל ומסלקים חובם לרשויות המס עד ליום גזר-הדין (רע"פ 1546/05 בעניין שמחוני, לעיל), אם כי הסרת המחדל היא גורם מקל אך לא מכריע, שכן אין מדובר במעשה חסד שעשו הנאשמים אלא בפירעון של חוב שניתן היה לגבות מהם גם בדרכים אחרות (ע"פ 2407/05 רונן מן נ' מדינת ישראל (11.7.05)).

9. בענייננו, לא קמה עילה להתערב בעונש שהושת על המערער. העבירות שביצע המערער חמורות בטיבן ובנסיבות ביצוען. מדובר בשמונה עבירות מרמה, לפי פקודת מס הכנסה, אשר בוצעו במשך כשמונה שנים באופן שיטתי ומתמשך. החומרה אף מתבטאת בסכום ההכנסות שהועלמו - כ-1.7 מיליון ₪, כאשר קרן המס עמדה על כ-650,000 ₪, ולאחר הצמדה, ריבית וקנסות - בסכום העולה על 800,000 ₪. מתחם הענישה שנקבע על-ידי בית-משפט קמא, קרי - מאסר בפועל של ממש הנע בין שישה חודשים לבין שמונה-עשר חודשים, הולם את חומרת העבירות, נסיבות ביצוען ומדיניות הענישה הנוהגת, בפרט על-רקע מדיניות הענישה שנקבעה בשורה ארוכה של פסקי-דין בבית-המשפט העליון. אמנם, ניתנו גזרי-דין שבהם הסתפקו הערכאות הדיוניות בהטלת מאסר בעבודות שירות, כעולה מאסופת הפסיקה שאליה הפנה ב"כ המערער; ואולם, מדובר במקרים חריגים שבהם בתי-המשפט סטו מסיבות שונות ממדיניות הענישה הנוהגת, לפיה בעבירות דנן, ככלל, אין להסתפק במאסר בעבודות שירות. בכל הנוגע לעונש המתאים בתוך מתחם הענישה ההולם, הביא בית-משפט קמא בחשבון את מכלול הנתונים הרלוונטיים אשר צוינו על-ידי ב"כ המערער, וביניהם - הודאתו של המערער, החרטה שהביע על מעשיו, הסרת מלוא המחדל, חלוף הזמן מעת ביצוע העבירות, השיהוי הממושך בהגשת כתב-האישום, וכן נסיבותיו של המערער - האישיות, המשפחתיות והרפואיות. אמנם המאשימה ביקשה בערכאה קמא להסתפק בהטלת מאסר ברף התחתון של מתחם הענישה, אך את עמדתה זו הביעה בהתאם למתחם הענישה שהציגה, קרי - מאסר בפועל הנע בין 12 חודשים לבין 24 חודשים, ובזיקה לעונש שלו עתרה על-פי הסדר הטיעון, דהיינו - מאסר לתקופה של 12 חודשים. בהחלטתו של בית-משפט קמא להטיל מאסר בפועל הקרוב לרף התחתון של המתחם, אך לא חופף לרף התחתון עצמו - לא נפלה טעות מהותית, והעונש שנגזר, למרות שהנו מכביד, מאזן בצורה הולמת בין מכלול שיקולי הענישה, ואינו סוטה באופן קיצוני מרמת הענישה הראויה.

10. על-יסוד האמור לעיל, הערעור נדחה.

המערער יתייצב לריצוי המאסר ביום 7.5.17 בשעה 9:00 בבית המעצר "ניצן" שבמתחם כלא אילון.

על המזכירות לשלוח עותק מפסק-הדין לבאי כוח הצדדים ולשירות המבחן.

ניתן היום, ט"ז באדר תשע"ז, 14 במרץ 2017, בהיעדר הצדדים (על-פי הסכמתם).

אלי אברבנאל, שופט

**רבקה פרידמן-
פלדמן, שופטת**

יורם נועם, סגן נשיא